

# Bedrijfsuitkomsten in de Nederlandse particuliere bosbouw

## Over 1988 weer groter negatief bedrijfsresultaat

**Sinds 1975 berekent de sectie Bosbouw van het Landbouw-Economisch Instituut jaarlijks de bedrijfsuitkomsten van de Nederlandse particuliere bosbouw. De basis van dit onderzoek wordt gevormd door een representatieve steekproef (circa 25.000 ha) van 91 particuliere bosbedrijven met meer dan 50 ha bos. De definitieve uitkomsten over 1988 zijn inmiddels bekend. Vooruitlopend op de binnenkort te publiceren periodieke rapportage "Bedrijfsuitkomsten in de Nederlandse particuliere bosbouw over 1988" wordt in dit artikel een summier overzicht gegeven van de in 1988 behaalde financiële resultaten, berekend als landelijk gemiddelde in gulden per ha. Naast de gemiddelde exploitatiecijfers voor de totale oppervlakte van de bosbedrijven worden ook kosten en opbrengsten per bewerkte hectare gegeven.**

### **Bedrijfstekort groter geworden**

Met uitzondering van het jaar 1986 zijn de bedrijfsuitkomsten van de Nederlandse particuliere boseigenaren gedurende de nu 14-jarige looptijd van het onderzoek jaarlijks gemiddeld negatief geweest. Met andere woorden, wanneer de totale inkomsten en uitgaven van alle bedrijven in de sector worden omgerekend per hectare, was er ieder jaar (1986 uitgezonderd) een tekort. Per jaar moest dan ook ruim de helft van de boseigenaren genoeg

nemen met een bedrijfstekort; iets minder dan de helft (in 1988: 41%) wist een positief resultaat te behalen. De samenstelling van de groep bedrijven met een positief resultaat wisselt echter voortdurend; er zijn maar weinig bosbedrijven die gedurende meerdere achtereenvolgende jaren positief weten te scoren. Een groter aantal scoort in de onderzochte periode voortdurend negatief.

Uit tabel 1 blijkt, dat het bedrijfsoverschot in 1986 geen structureel karakter heeft gehad, daar dit overschot in 1987 weer is omgeslagen naar een bedrijfstekort en een nog groter tekort in 1988. Het gemiddelde bedrijfstekort bedroeg in 1988 f 50,- per ha bos of circa f 13.700,- gemiddeld per steekproefbedrijf. De in de tabel vermelde kosten zijn exclusief de rente voor het in grond en houtopstand geïnvesteerde vermogen.

Ten opzichte van voorgaande jaren ligt de oorzaak van de verdere verslechtering van het exploitatieresultaat in hogere exploitatiekosten bij ongeveer gelijk gebleven bedrijfsopbrengsten per ha.

De hogere exploitatiekosten in 1988 zijn voornamelijk veroorzaakt door sterk toegenomen kosten voor werkzaamheden uitgevoerd door derden. Deze verhoging vond met name plaats bij (her)bebossingswerkzaamheden. Direct daaraan gekoppeld zijn de hogere kosten voor grond- en hulpstoffen (voornamelijk plantsoen).

Ook de overheadkosten (beheer, leiding en toezicht) zijn in 1988 gestegen. Ondanks deze kostenverhogingen valt het op dat de arbeidskosten voor eigen personeel steeds verder blijven dalen.

Aan de opbrengstenkant is het effect van de hogere kosten voor (her)bebossingen te zien door de per ha meer ontvangen subsidie voor deze werk-

zaamheden. In het totale beeld van de opbrengsten wordt deze verhoging weer genivelleerd door de nagenoeg vervallen subsidie in het kader van de 75%-regeling voor onrendabele werkzaamheden, alsmede lagere houtopbrengsten per ha. Met name de dunningen (vooral van geveld verkocht hout) zijn ten opzichte van voorgaande jaren per ha sterk teruggevalen. Daartegenover stond een (kleinere) toename van (vooral op stam) verkocht hout uit eindkap.

Ten opzichte van 1987 hebben deze mutaties in 1988 per saldo geleid tot een kostenverhoging van gemiddeld f 11,- per ha (inclusief werkgelegenheidsprojecten) en een opbrengstenverlaging van f 18,- per ha. Naast het bedrijfstekort van f 21,- per ha in 1987 resulteert dit voor 1988 in een negatief bedrijfsresultaat van gemiddeld f 50,- per ha.

### **Positieve verbeteringen op langere termijn**

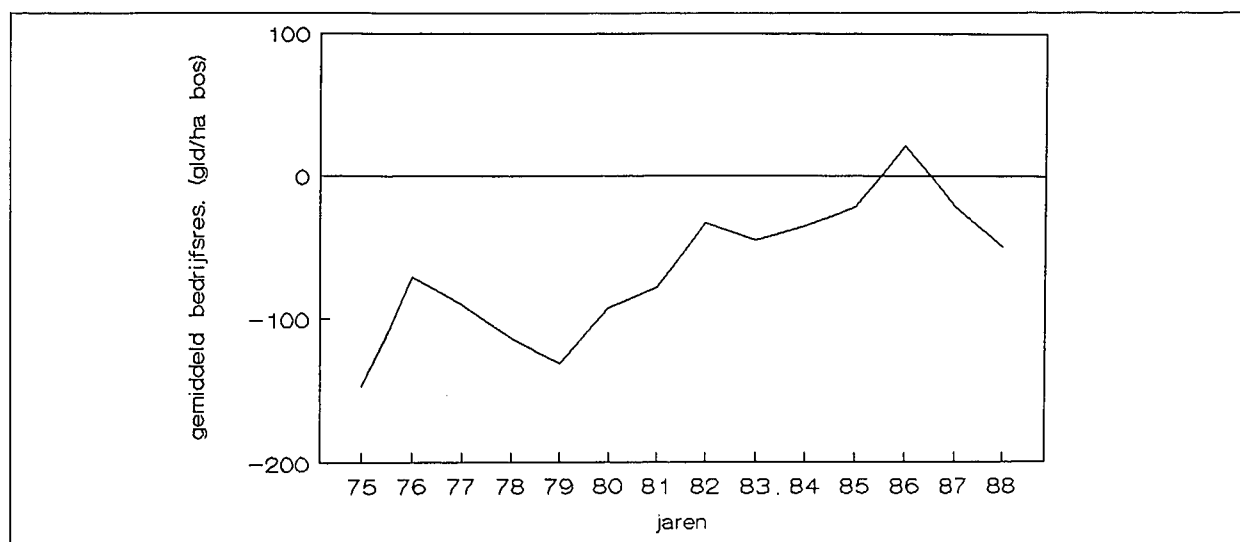
Ter illustratie wordt het verloop van de bedrijfsresultaten voor de gehele periode van dit onderzoek (1975 t/m 1988) grafisch weergegeven. Hieruit blijkt duidelijk dat de opgaande lijn van, ondanks schommelingen, geleidelijk betere bedrijfsresultaten na 1986 is verbroken.

In tabel 2 worden de resultaten vermeld voor de gehele periode, waarbij de jaarlijkse bedragen zijn omgerekend in gulden van gelijkblijvende koopkracht. Duidelijk blijkt dat de situatie in de laatste jaren minder ongunstig is dan in de eerste periode. Dit is te zien aan zowel de daling van de nettokosten, de ongeveer gelijkblijvende bedrijfsopbrengsten (inclusief de ontvangen overheidssubsidies) alsmede aan een geringe stijging van het aandeel winstgevendende bedrijven. Het in 1988 behaalde negatieve bedrijfsresultaat betekent echter weer

**Tabel 1 Bedrijfsresultaten van het Nederlandse particuliere bosbezit groter dan 50 ha in guldens gemiddeld per ha van 91 steekproefbedrijven over 1985 tot en met 1988.**

Kosten/ha	1985	1986	1987	1988	Opbrengsten/ha	1985	1986	1987	1988
Arbeidskosten					Houtopbrengsten				
eigen personeel	119	107	95	87	op stam:				
E/WV regeling	4	0	0	0	dunning	49	66	47	45
div. berek. lonen	16	16	12	11	eindkap	51	52	33	52
	<u>139</u>	<u>123</u>	<u>107</u>	<u>98</u>	brand/geriefh.	0	0	3	3
					totaal op stam	100	118	83	100
Werk door derden:					geveld				
(her)bebossing	22	22	22	58	dunning	52	55	60	35
bosonderhoud	19	19	13	9	eindkap	26	14	23	22
houtoogst	9	8	9	8	brand/geriefh.	8	6	2	2
wegen, waterlopen	16	15	13	11	totaal geveld	86	75	85	59
werkznh. "om niet"	1	2	0	0	totaal houtopbr.	186	193	168	159
	<u>67</u>	<u>66</u>	<u>57</u>	<u>86</u>	Overige + incidentele				
Werktuigkosten	32	32	33	32	nevenopbrengsten	32	35	35	33
Grond/hulpstoffen	23	24	23	32	Subsidies + bijdragen:				
Grond + houtopstand	32	32	35	36	Besch. Bosbijdragen	90	91	91	90
					onrend. werkz. (75%)	33	49	22	1
Beheer, leiding + toezicht:					(her)bebossing	34	38	33	69
beheer + leiding*	80	81	69	71	overige	21	15	8	8
blessen + meten	•	•	9	14		<u>178</u>	<u>193</u>	<u>154</u>	<u>168</u>
					Jachthuren	24	24	25	27
toezicht	34	40	46	47	Totaal bedr. opbr.	420	445	382	387
beheersplan	14	13	5	7	Subs. werkgel.proj.	133		29	6
over. beheerskosten	4	4	4	4	Bedr.res. (negatief)	22		21	50
	<u>132</u>	<u>138</u>	<u>133</u>	<u>143</u>	Totaal	575	445	432	443
Over. bedrijfskosten	9	9	9	9					
Tot. exploit. kosten	434	424	397	436					
Werkgelegenh. proj.	141		35	7					
Bedrijfsres. (pos.)		21							
Totaal	575	445	432	443					

\* Tot en met 1986 zijn de kosten voor "beheer + leiding" inclusief de kosten voor "blessen + meten". Vanaf 1987 worden deze kosten apart opgenomen.



■ *Figuur 1 Verloop bedrijfsresultaat Nederlandse particuliere bosbouw over 1975 t/m 1988.*

**Tabel 2 Nominale en gedefleerde bedrijfsresultaten in guldens per ha over 1975 t/m 1988\*).**

	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988
<b>NOMINAAL:</b>														
Exploitatiekosten	331	390	439	490	443	459	497	504	465	461	575	424	432	443
Bedrijfsopbrengsten	239	342	374	404	337	380	426	473	421	426	553	445	411	393
Netto bedr. resultaat	-92	-48	-65	-86	-106	-79	-71	-31	-44	-35	-22	+21	-21	-50
<b>GEDEFLEERD:</b>														
Netto bedr. resultaat	-147	-71	-90	-113	-131	-92	-78	-33	-45	-35	-22	+21	-21	-50
% winstgevende bedr.	22	30	35	30	18	24	38	46	45	45	45	49	46	41
Index koopkr. gulden	160	147	138	131	124	117	110	106	103	101	100	100	101	100

\* In verband met de geldontwaarding omgerekend in guldens van 1988 volgens prijsindexcijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

**Tabel 3 Kosten en opbrengsten in guldens per bewerkte hectare naar (groepen van) activiteiten in 1988.**

Kosten	gem./ha alle steekproef-bedrijven	gld. per bewerkte hectare	Opbrengsten	gem./ha alle steekproef-bedrijven	gld. per bewerkte hectare
<b>Algemene kosten:</b>			<b>Subsidie Beschikking</b>		
- toezicht	54	54	Bosbijdragen	90	—
- beheer + leiding	84	75	Jachthuren	27	—
- blessen + meten	14	17	Overige + inc.bedr.opbr.	33	—
- beheersplan	7	8			
- grondlasten	36	—			
<b>Bewerkingskosten:</b>			<b>Subsidie (her)bebossing:</b>		
- (her)bebossing			inplanten	60	5130
inplanten	88	7380	inboeten	12	1480
inboeten	26	3140			
- bosverzorging			<b>Subsidies (o.a. 75%-regeling):</b>		
jeugdverzorging	18	1440	jeugdverzorging	0	90
opkronen	8	2270	opkronen	2	1020
prunusbestrijding	7	550	prunusbestrijding	0	50
onrend. dunning	9	800	onrend. dunning	2	270
aanwiz. toek. bomen	0	—	aanwiz. toek. bomen	0	—
- infrastructuur					
wegen	17	—	wegen	1	—
waterlopen	12	—	waterlopen	0	—
hekken + rasters	1	—	hekken + rasters	0	—
recreat. voorz.	5	—	recreat. voorz.	0	—
<b>Houtoogst:</b>			<b>Houtopbrengsten:</b>		
- dunning geveld	37	1430	dunning geveld	37	1990
- eindkap geveld	13	8640	eindkap geveld	22	18280
			subs. werkge.heid	1	
			dunning op stam	8	910
			eindkap op stam	52	7350
Totaal expl. kosten	436		Totaal bedrijfsopbrengsten	387	
Terugploegregeling	7		Subsidie terugploegregel.	6	
			Bedrijfstekort	50	
Totaal	443		Totaal	443	

een stap terug tot het niveau van het begin der tachtiger jaren.

### **Kosten en opbrengsten per activiteit**

De exploitatierekening kan voor het jaar 1988 worden ingedeeld naar aard en oppervlakte van de verrichte werkzaamheden in het bos. Dit heeft geresulteerd in de opstelling van tabel 3, waarbij de diverse kostensoorten zijn toegerekend naar categorieën werkzaamheden, ook wel kostenplaatsen genoemd.

Voor een aantal kosten en opbrengsten is er weinig verschil tussen de bedragen per hectare gemiddeld over de totale oppervlakte van alle steekproefbedrijven en de in tabel 3 vermelde bedragen per bewerkte hectare aangezien deze op (bijna) alle bedrijven voorkomen. Dit geldt in het bijzonder voor de algemene kosten. Voor alle overige kosten zijn de verschillen tussen de feitelijke kosten per bewerkte ha en de over de totale oppervlakte van alle bedrijven berekende gemiddelde kosten groot, aangezien deze kosten slechts op een beperkt aantal bedrijven en een beperkte oppervlakte per bedrijf zijn gemaakt. Duidelijke voorbeelden daarvan zijn de (her)bebossing, bosverzorging en de houtoogst. Zo kost het inplanten van een hectare bos in doorsnee bijna f 7.400,- maar gemiddeld over alle bedrijven wordt er f 88,- per hectare aan uitgegeven.

Uit de vergelijking van deze tabel met voorgaande jaren blijkt onder andere dat bij de bouseigenaren in 1988 een hogere activiteit bij (her)bebossing optrad, de achterliggende reden daarvan kan een anticipatie op de aangekondigde c.q. verwachte herziening van de herbebossingssubsidie-regeling zijn geweest.

## **Sanering van de hout-handel nodig**

### voor verbetering van de bedrijfsresultaten in de bosbouw

**De herstructurering van de houthandel is noodzakelijk om de situatie in de Nederlandse bosbouw te verbeteren. Het economisch verkeer tussen de houthandel en de houtproducenten - de bouseigenaren - verloopt zeer gebrekkig als gevolg van het te grote aantal houthandelaren en het grote aantal nieuwe toetreders en faillissementen in de houthandel. Hierdoor wordt de economische ontwikkeling van de bosbouw sterk belemmerd.**

Dit blijkt uit de doctoraalstudie naar economische structuurversterkende maatregelen in de bosbouw van Jacco P. Haagmans, student aan de Landbouwniversiteit Wageningen. De studie kwam tot stand in het kader van de campagne "Nieuwe kansen in de Bosbouw", die zich richt op een beter bedrijfsmatig beheer en samenwerking in de bosbouw.

In het promotie-onderzoek van dr. J. Slangen (1986) is de noodzaak van de sanering reeds geconstateerd. Sinds die tijd is de situatie niet veranderd. En uit de studie van Haagmans blijkt nu dat de bosbouw in Nederland daarvan negatieve gevolgen ondervindt. Herstructurering van de houthandel is een voorwaarde voor de gewenste verbetering van de bedrijfssituatie in de bosbouw. Volgens recent onderzoek van het Landbouw Economisch Instituut is het gemiddelde bedrijfsresultaat in de bosbouw negatief en dalende. Belangrijk voor het economisch functioneren van houtproducenten is een beter inzicht in de prijzen en kwaliteiten van hout.

Uit het onderzoek komt naar voren dat grotere bedrijfseenheden in de hout-handel kunnen zorgen voor continuïteit en een meer rechtvaardige prijs/kwaliteitverhouding. De prijsverschillen tussen inlands hout en buitenlands hout van dezelfde kwaliteit kunnen dan verdwijnen.

### **Bouseigenaren zelf ook debet aan situatie**

Daarnaast blijkt uit de studie dat de houtproducenten ook zelf voor een groot deel debet zijn aan de lage opbrengsten uit de houtproductie. De oorzaken hiervan zijn met name:

- gebrekkige onderlinge samenwerking;
- onvoldoende deskundigheid van bouseigenaren bij het beheer van het bos;
- zwakke positie van de bouseigenaren ten opzichte van de overheid en het publiek.

Tevens blijkt dat het overheidsbeleid en de uitvoering van dit beleid, de bosbouw in Nederland onvoldoende bevordert. De regelgeving is in het algemeen veel te stringent, bureaucratisch en niet effectief.

Een meer rendabele bedrijfsvoering van het bos zal de bouseigenaren veel beter in staat stellen in te spelen op de behoeften van de samenleving op dit gebied. Het milieu-aspect - met name de gevolgen van zure regen - speelt daarin een steeds grotere rol. De bereidheid van de bouseigenaar een beter beheer te voeren, ook in het belang van het milieu, is duidelijk aanwezig. Juist de belemmeringen op het gebied van financiën, regelgeving en samenwerking maken het de bouseigenaar moeilijk deze maatschappelijke taak optimaal te vervullen.